IN MEMORIAM

Akademik Mate Suić

(Postire na Braču, 3. studenoga 1915. – Zagreb, 28. listopada 2002.)

IN MEMORIAM

Akademik Mate Suić

U kasnim noćnim satima, 28. listopada 2002. preminuo je nestor hrvatske arheologije, akademik Mate Suić. Taj je tužan trenutak bio spontanim povodom da se djelatnici Instituta za arheologiju, na tom području krovne znanstveno-istraživačke ustanove Republike Hrvatske, na neposredan ali skroman način, ovogodišnjim 19. sveskom znanstvenog časopisa *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, što je pred čitateljstvom, oduže velikanu koji je sveukupan život ugradio u boljitak hrvatske humanističke znanstvene misli.

Djelo akademika Mate Suića predstavlja nezaobilazan prinos koji zauzima istaknuti položaj na arheološkoj vertikali, a koje je prapočetke hrvatske arheologije, na čelu s Matijom Petrom Katančićem (1750.-1825.) i don Franom Bulićem (1846.-1934.), povezalo s našim trenutkom, u kojemu je desetljećima dominirao snažno izražen profil akademika Mate Suića.

To je trenutak u kojem nam se valja osvrnuti više od pola stoljeća unazad i podsjetiti, nažalost, u nedostatnom i najsažetijem obliku, na poneka od brojnih iznimno važnih postignuća koja su obilježila životni put i stvaralaštvo, tog neumornog promišljatelja i polihistora.

Bilo bi neopravdano kada bi Suiću pripisivali samo njegove ogromne zasluge za promicanje isključivo hrvatske arheologije. Valja nam naglasiti njegove brojne radove i poticaje, odnosno pronicljive ideje kao povjesničara, potom nezaobilazne vrijedne prinose za paleoetnologiju, jezikoslovlje, toponomastiku, paleogeografiju, povijest religije, povijest rimskoga prava, epigrafiku, graditeljstvo, urbologiju (posebice u svezi s poleogenezom) i dr.

Suićevo djelovanje, dobro je to svima znano, kreće se unutar široke lepeze njegovih osobnih zanimanja za prapovijesno, odnosno protopovijesno, pa potom posebice antičko i ranosrednjovjekovno razdoblje. Tim razdobljima, točnije pojedinim temama, Suić pristupa s raznolikih znanstvenih motrišta, koristeći pritom kao solidne temelje izvrsno poznavanje klasične filologije i, dakako, povijesti.

Nakon što je zaorao pionirske brazde i posijao sjeme na mnogim poljima, područjima, granama i ograncima humanističkih i društvenih znanosti, akademik Mate Suić je, njemu primjerenim znanstveničkim drugovanjima, dobronamjernim i tolerantnim pristupom, a nadasve korisnim savjetima mnogim kolegama, omogućio daljnje nicanje i rast brojnih stabala znanstvenih spoznaja. U mnogo čemu, a posebice za hrvatske povijesne znanosti, akademik Mate Suić je – poslužimo li se ovom prigodom slikovitom sintagmom kolegice Brune Kuntić-Makvić – *apertor viarum*.

Dakako, širok prostor Suićeva zanimanja obuhvaća vremenski raspon od prapovijesti do hrvatskoga ranog srednjovjekovlja. Pritom, prati razvoj, ulogu i doprinos prijašnjih etničkih i kulturnih slojeva baštine na hrvatsku kulturu i hrvatski narod. Upravo ranija kulturna kronostratigrafija kasnijih povijesnih prostora Hrvata, promatrana posebice zorno, ne bez razloga sa Suićeva sredozemnoga, dakle europskoga motrišta, najzornije oslikava uzastopne mijene brojnih jadranskih talasokracija i na taj način naročito snažno integrira korpus hrvatske etnije u svekoliko europsko kulturno ozračje. Poslužimo se stoga, na ovom mjestu i u ovom trenutku, dragocjenom konstatacijom uglednoga kolege Nenada Cambija, kako: "*... je Suić ne samo krupna ličnost naše znanosti, nego i ličnost koja je duboko uronjena u svjetsku znanost.*" Tome u prilog

govori odabir brojnih zanimljivih temeljnih pitanja i Suićevih znanstvenih radova koji duboko zalaze i oplemenjuju europsku kulturnu baštinu. Njegovo kapitalno djelo *Antički grad na istočnom Jadranu*, tiskano pred više od dva i pol desetljeća, smjestilo je hrvatsko priobalje s njegovim brojnim znakovitim urbanim aglomeracijama, kojima je Suić prepoznao i ocrtao poleogenezu iz perspektive tisućljeća, od prvotnih autohtonih jezgri do kasnoantičkog doba, u širi sredozemni europski kontekst. Uskoro, u interesu promicanja svekolikoga hrvatskoga arheološkog naslijeđa, nakladnička kuća *Golden marketing* i Institut za arheologiju tiskat će, uz angažiranje nekolicine Suićevih najbližih suradnika, drugo obnovljeno i prošireno izdanje toga paradigmatskog djela.

Pokušajmo, ipak, pobrojati samo tematske cjeline ili skupine unutar kojih je naš bard objelodanio oko dvije stotine naslova. Valja pritom naglasiti kako su mnogi dragocjeni prilozi u pripremi za tisak ili u tisku, a barem dvadesetak daljnjh potencijalnih tema bilo je još "...na navozima...", kako je to sam profesor često u razgovorima naglašavao. Nadali smo se, posljednjih godina prije smrti, kako će se s tih "navoza" uskoro opet "porinuti" nadasve lucidni, dalekosežni profesorovi znanstveni prvijenci, koji su nas prije i uvijek nanovo, s osobitim poštovanjem prema akademiku Mati Suiću, uvjeravali u njegovu svestranost, inače primjerenu samo ljudima renesansne epohe.

Ta je svestranost Suića odredila kao sasvim izuzetnog tumača naše protopovijesti, posebice one u Liburna i Ilira. U tim je kao i sličnim promišljanjima, naišao i na višegodišnjega znanstvenoga kolegu i prijatelja, akademika Duju Rendića-Miočevića, vrsnoga poznavatelja ilirske kulturne baštine i antike. Ti su nam znanstveni *Dioskuri* ostavili sliku, dotad nedovoljno poznatoga protopovijesnog svijeta na istočnojadranskom priobalju.

Suićev je interdisciplinarni i multidisciplinarni pristup usmjeren i prema: grčkoj kolonizaciji, poleogenezi na Jadranu, autohtonom predrimskom stratumu, toponomastici, etno-kulturnom kontinuitetu, društveno-gospodarskim procesima u sutonu antike, posebice antičkome agrarnom ustroju i proizvodnji, proučavanju grčkih i rimskih pisaca, epohi cara Justinijana I. i njegovoj rekonkvisti na istočnojadranskom priobalju, problemima hrvatske ranosrednjovjekovne epigrafike i etnogeneze.

Premda svakom od ovdje sažeto pobrojanih temeljnih skupina Suić daje izuzetne prinose, podjednako bitne kada ih promatramo s povijesnoga, etnografskoga, epigrafičkoga, odnosno geografskog motrišta, valja posebno izdvojiti profesorovu omiljenu temu. Riječ je, dakako, o "njegovu" Jeronimu Stridonjaninu (*Hieronim Stridonjanin građanin Tarsatike*). Uvjereni smo kako danas u svijetu ne postoji bolji poznavatelj života toga velikoga crkvenog oca kasne antike od Suića. Planetarna tema o osebujnom liku sv. Jeronima, podrijetlom iz Stridona, kojega upravo zahvaljujući Suićevim nastojanjima, valja ubicirati u opatijskom zaleđu, stara je više od petsto godina. Akademik Mate Suić toj je temi pristupio vrlo senzibilno, koristeći usporedno arheološka, lingvistička, povijesna i, dakako, toponomastička vrela. Iz svih tih mnogobrojnih vrutaka, oblikovala se snažna matica autorovih misli o Jeronimovu zavičaju, tadašnjem kulturnom podneblju, jeziku autohtonog (ilirskog) pučanstva, odnosno o vjerojatnoj užoj mikrotopografiji u kojoj je središtem Stridon na granici Panonije i Dalmacije.

Naš je bard rođen 3. studenoga 1915. u Postirama na otoku Braču. U rodnome mjestu Suić je pohađao pučku školu, dok je klasičnu gimnaziju završio 1935. godine u Splitu. Klasičnu filologiju, arheologiju i povijest staroga vijeka diplomirao je 1941. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1941. do proljeća 1942. godine radio je u Srednjoj školi u Pagu, a potom na uglednim gimnazijama u Zagrebu. Časno je sudjelovao tijekom 2. svjetskog rata kao predstavnik pri Svetoj Stolici u Vatikanu, a potom do potkraj 1945. godine u domovini.

U Zadru, tome prelijepom hrvatskom gradu, kojemu je profesor podario veliki dio osobne životne energije, odnosno znanstvenoga, muzeološkoga, konzervatorskoga i pedagoškog opusa, pa, dakako i ljubavi prema njegovu prebogatom tisućljetnom kulturnom naslijeđu, boravi od 1946. do 1981. godine. Njegovom zaslugom Zadar postaje jedno od istaknutih arheoloških i kulturnih središta, u kojem djeluje poznati Arheološki muzej, odnosno Katedra arheologije na Filozofskom fakultetu, ali i Muzej crkvene umjetnosti. Gradu Zadru Suić je posvetio dosad najpotpuniji prapovijesni i antički prikaz u knjizi *Zadar u starom vijeku* (1981.). U Zadru je 1996. godine u prigodi 80. rođendana akademika Mate Suića predstavljena knjiga *Odabrani radovi iz starije povijesti Hrvatske - OPERA SELECTA.*

U Zadru (forum) i njegovu zaleđu - posebice u Ninu, Pridrazi, Goričini, Puntamiki, Mulinama, Maloj Proversi na Dugom otoku, Pakoštanima, Maklinovu brdu kraj Kašića, Suić organizira veoma uspješnu arheološku terensku djelatnost. Tu djelatnost, koja dokazuje uspostavu toliko važne ravnoteže između izvornoga terenskoga i znanstvenog pristupa u arheologiji, profesor je posebice izrazio u višegodišnjim uspješnim istraživanjima u Bribiru. Susrećemo ga, međutim, i u Solinu, potom oko crkve Sv. Spasa u Cetini, ali i na otoku Hvaru, odnosno u Carnuntumu kraj Beča.

Godine 1953. Suić je doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a već od 1956. je sasvim konkretno uključen u visokoškolsku nastavu na Filozofskom fakultetu u Zadru kao redoviti profesor za povijest staroga vijeka, odnosno antičku arheologiju. Od 1968. do umirovljenja 1981. godine redoviti je profesor na Katedri opće povijesti starog vijeka Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Jedan je od osnivača interuniverzitetskog studija u Dubrovniku, odnosno predavač na poslijediplomskom studiju u Zagrebu, Splitu, Zadru i Dubrovniku, mentor brojnim magistrandima i doktorandima.

Dopisnim članom JAZU-a imenovan je 1975., a redovitim članom postaje 1981. godine. Pročelnik je Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Zadru i glavni je urednik njegova časopisa *Radovi.* Obnašao je dužnost tajnika Odbora za izdavanje latinskih srednjovjekovnih natpisa (CILMA), potom tajnika Odbora za istraživanje rimskog limesa kao i u Odboru za izradu arheološke karte Rimskog Carstva (*Tabula imperii Romani*), potom Odboru za izdavanje latinskih natpisa (*Corpus inscriptionum latinarum*), odnosno u Jugoslavensko-talijanskom komitetu za prapovijest i protopovijest Jadrana kao i u sklopu Centra za balkanološka ispitivanja u Sarajevu. Zapažen je Suićev doprinos djelatnosti Muzejskog savjeta Hrvatske, Savjeta za zaštitu spomenika, Zavoda za kulturu i dr.

Akademik Mate Suić bio je dopisnim članom Njemačkoga arheološkog instituta (DAI), jedne od najuglednijih arheoloških institucija u svijetu.

U okviru Hrvatskoga arheološkog društva, čiji je jedan od obnovitelja i njegov prvi predsjednik nakon 2. svjetskog rata, odnosno potom i član Upravnog odbora, Suić je igrao odlučnu ulogu u razvoju te važne udruge hrvatskih arheologa. Kao predsjednik Hrvatskoga arheološkog društva pokrenuo je i uređivao njegovo glasilo *Obavijesti.* Bio je i počasni je član HAD-a.

U okviru obnovljenog djelovanja Arheološkog instituta Sveučilišta u Zagrebu, Suić je od 1965. godine kao njegov ravnatelj, pa potom i kao predstojnik Odjela za arheologiju Centra za povijesne znanosti Sveučilišta, (sadašnjeg Instituta za arheologiju - IARH, javne znanstvenoistraživačke ustanove Republike Hrvatske), promišljao temeljne strategijske pravce djelatnosti i razvoja hrvatske arheologije. Dugi niz godina bio je nositelj znanstvenoistraživačke teme u Institutu za arheologiju, a do smrti je, što ističemo s osobitim ponosom, bio dragocjeni i ugledni konzultant te krovne znanstvene ustanove za arheologiju u Hrvatskoj.

Valja se i ovdje podsjetiti Suićeva snažno izraženog zalaganja u oblikovanju koncepcije i izgradnji novog Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu.

Naposljetku, podsjetimo se i ponekih od brojnih profesorovih priopćenja na znanstvenim skupovima u Hrvatskoj, odnosno u inozemstvu, primjerice u Beču, Bonnu, Bresciji, Kölnu, Ljubljani, Parizu, Ravenni, Tarantu, Tirani, Trieru i dr.

Za bogati doprinos povijesnim znanostima akademik Mate Suić dobio je *Nagradu Grada Zadra* 1968., potom *Nagradu Grada Zagreba* 1977., republičku nagradu *"Božidar Adžija",* a odlikovan je i ordenom zasluga za narod 1979. godine. Godine 1999., po prvi put u slobodnoj i suverenoj državi Hrvatskoj, dodijeljeno mu je najviše strukovno priznanje *Nagrada Hrvatskoga arheološkog društva za životno djelo "Don Frane Bulić".*

Ponikao u sredozemnom ozračju jadranskog arhipelaga, akademik Mate Suić je tijekom svoga ukupnog djelovanja, ostao snažnim sponama povezan sa svojim ishodišnim podnebljem i prošlošću istočnojadranskog priobalja. Svekolikim dosadašnjim prebogatim znanstvenim opusom, iskazao se kao vrstan, svestran, nezaobilazan i nadasve plodan tumač slojevitoga arheološkoga, povijesnoga, jezikoslovnoga, duhovnoga i paleoetnološkog naslijeđa. To je tisućljetno kulturno arheološko naslijeđe, nataloženo na sredozemnom pročelju Jadrana, povijesnom prostoru hrvatske etnije, povezao sa sveukupnim naslijeđem Sredozemlja, odnosno Europe. Prepoznao je temeljne arheološke stratume i naznačio kulturne, duhovne i jezične mostove između

protopovijesnoga i antičkoga, odnosno kasnoantičkog doba i hrvatskoga ranog srednjovjekovlja. Tijekom više od pola stoljeća znanstveno-nastavnoga, konzervatorskoga i muzeološkog djelovanja, akademik Mate Suić zadužio je brojne naraštaje hrvatskih stručnjaka kao i mnoge institucije, odnosno općenito hrvatsku i europsku humanistiku.

Poštovani profesore!

Ponosni smo što smo kao Vaši prijatelji, sljednici i nekadašnji studenti, bili svjedocima Vašega grandioznoga životnoga djela, koje nas sve obvezuje. Dijelove toga znanstvenog opusa, posebice *Antički grad na istočnom Jadranu*, ističemo to s neskrivenim ponosom, ostvarili ste u Arheološkome institutu u Zagrebu. Vaše će nesagledivo veliko i vrijedno djelo biti uvijek novim poticajem i inspiracijom Vašim brojnim učenicima.

Do posljednjeg ste daha, dragi naš profesore, ostali vjerni Vašem Jadranu, jer ste za mjesto Vašega posljednjeg počinka odabrali Crikvenicu, vraćajući se na simbolički način krajobrazu koji Vas je magičnom silom privlačio, pišući o svetom Jeronimu i njegovu Stridonu na granici Dalmacije i Panonije.

Hvala Vam, dragi profesore!

Djelatnici Instituta za arheologiju